

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΚΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ (ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ)

A. Ορισμός και τυπολογία διεθνών συνθηκών.

1. Maritime Delimitation and Territorial Questions (Qatar / Bahrain), ICJ, Judgment (παράγραφοι 21-30).

Το Κατάρ προσφεύγει στο δικαστήριο εναντίον του Μπαχρέιν για την επίλυση διαφορών σχετικών με κυριαρχικά δικαιώματα και την διευθέτηση των θαλασσίων ζωνών μεταξύ των δύο κρατών.

Το δικαστήριο θα εξετάσει σε πρώτο βαθμό το ζήτημα της δικαιοδοσίας του βάσει των κειμένων που προτείνονται από το Κατάρ.

Τα δύο Κράτη συμφωνούν ότι η ανταλλαγή αλληλογραφίας του Δεκεμβρίου του 1987 αποτελεί διεθνή συνθήκη με δεσμευτική ισχύ στις μεταξύ τους σχέσεις. Το Μπαχρέιν, ωστόσο, ισχυρίζεται πως τα «minutes» της 25 Δεκεμβρίου 1990 δεν είναι παρά απλές καταγραφές διαπραγματεύσεων.

Το δικαστήριο:

- Κανένας κανόνας του Διεθνούς Δικαίου δεν εμποδίζει να θεωρηθεί διεθνής συνθήκη ακόμα κι ένα κοινό ανακοινωθέν (joint-communiqué).
- Για να αποφανθεί για το αν υπάρχει διεθνής συνθήκη τέτοιας φύσης, θα εξετάσει «actual terms and particular circumstances».
- Αντίθετα με τους ισχυρισμούς του Μπαχρέιν, το κείμενο του 90' δεν αποτελεί απλή καταγραφή ενός πλαισίου διαπραγματεύσεων με αναφορές σε σημεία συμφωνίας και διαφωνίας, αλλά απαριθμεί σημεία μιας συμφωνίας στην οποία έφτασαν τα μέρη (π.χ. συνέχιση παροχής καλών υπηρεσιών από τον Μονάρχη της Σαουδικής Αραβίας και προσφυγή στο δικαστήριο μόνο ύστερα από αποτυχία αυτών).

Επιχειρήματα Μπαχρέιν :

- Ο ΥΠΕΞ του Μπαχρέιν δηλώνει πως δεν είχε πρόθεση ούτε αρμοδιότητα, λόγω μη κύρωσης της συνθήκης με νόμο, όπως απαιτεί το Σύνταγμα, να δεσμεύσει τη δεδομένη στιγμή το κράτος του. Το δικαστήριο απορρίπτει τον ισχυρισμό λέγοντας πως δεν το αφορούν τα κίνητρα του Υπουργού. Οι εκπρόσωποι των δυο κρατών υπέγραψαν ένα κείμενο που καταγράφει συμφωνίες, οι οποίες συνήφθηκαν από τις κυβερνήσεις και κάποιες από τις οποίες έχουν άμεση εφαρμογή.

- Ούτε το Κατάρ θεώρησε τα «minutes» της 25 Δεκεμβρίου 1990 ως συμφωνία με δεσμευτική ισχύ, αφού έως τον Ιούνιο του 1991 δεν είχε υποβάλει το κείμενο για καταχώριση στη γραμματεία του ΟΗΕ (άρθρο 102 Χάρτη), ούτε τήρησε την αντίστοιχη διαδικασία στη Κοινωνία των Αραβικών Κρατών, ούτε τέλος τις προϋποθέσεις του δικού του Συντάγματος. Το δικαστήριο απαντά ότι η συνέπεια της μη καταχώρισης της συμφωνίας στη γραμματεία του ΟΗΕ είναι πως τα Κράτη δεν μπορούν να την επικαλεστούν ενώπιον των οργάνων του ΟΗΕ. Καμία συνέπεια δεν υπάρχει όμως για το κύρος της συνθήκης στις μεταξύ τους σχέσεις. Ομοίως και για την καταχώριση στην Κοινωνία των Αραβικών Κρατών.

Το δικαστήριο συμπεραίνει πως η ανταλλαγή αλληλογραφίας το 1987, καθώς και τα «minutes» της 25 Δεκεμβρίου 1990 αποτελούν συνθήκες με δεσμευτική ισχύ στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου.

2. Aegean Sea Continental Shelf, ICJ, Judgment (παράγραφοι 94-107).

Η Ελλάδα παρουσιάζει το κοινό ανακοινωθέν Καραμανλή – Ντεμιρέλ στις Βρυξέλλες ως βάση για τη δικαιοδοσία του ΔΔΧ στο ζήτημα της υφαλοκρηπίδας.

Το ανακοινωθέν δεν φέρει υπογραφές αλλά δόθηκε κατευθείαν στον τύπο από τους δυο πρωθυπουργούς. Για την Τουρκία δεν πρόκειται προφανώς για διεθνή συνθήκη. Για την Ελλάδα είναι επαρκές πως το ανακοινωθέν περιέχει διατάξεις που προσιδιάζουν σε συμφωνία. Επίσης, γίνεται λόγος για ένα σύγχρονο μέσο που έχει γίνει αποδεκτό στη διεθνή πρακτική.

Για το δικαστήριο δεν έχει σημασία ο τύπος, το όνομα, αλλά η πράξη ή η συναλλαγή στην οποία το ανακοινωθέν δίνει έκφραση (+terms and circumstances).

Η ελληνική πλευρά προτάσσει την γραμματική ερμηνεία: δίνεται έμφαση στις λέξεις «αποφάσισαν» και «πρέπει να λυθούν» ως όρων θεμελιωτικών υποχρέωσης προσφυγής στο ΔΔΧ και αποδοχής της δικαιοδοσίας του.

Η Ελλάδα ισχυρίζεται πως δεν απαιτείται επιπλέον – νέα συμφωνία για προσφυγή στο ΔΔΧ.

Αντίθετα, η Τουρκία υποστηρίζει πως δεν υπήρχε καμία τέτοια πρόθεση, πράγμα το οποίο διαπιστώνεται τόσο από το γράμμα του ανακοινωθέντος, όσο και από την αναφορά για πρόβλεψη συμβουλίου ειδικών που θα εξέταζε το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας. Προτεραιότητα δόθηκε επομένως στις διαπραγματεύσεις.

- Το δικαστήριο εν όψει της διάστασης των απόψεων εξετάζει το context του ανακοινωθέντος και της συνάντησης στις Βρυξέλλες.

Greek note verbal (4 μήνες πριν τις Βρυξέλλες): η ελληνική πλευρά προτείνει μια αμοιβαία συμφωνία προσφυγής στο ΔΔΧ (χωρίς αυτό να της στερεί - κατά την δική της θεώρηση- το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στο δικαστήριο).

Απάντηση Τουρκίας : Προτείνει ουσιαστικές διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό και την διαφώτιση των διαφορών. Μολαταύτα, κατ' αρχήν η Τουρκία βλέπει θετικά την διευθέτηση στο πλαίσιο του ΔΔΧ.

Η Ελλάδα απαντά πως χαιρετίζει την αποδοχή της πρότασης για από κοινού προσφυγή στο ΔΔΧ.

Ο Ντεμιρέλ στην εθνοσυνέλευση : « οι Έλληνες δέχθηκαν την πρόταση μας για συνομιλίες πριν την Χάγη. Οι συνομιλίες δεν ξεκίνησαν ακόμα. Αντικείμενο των συνομιλιών θα είναι η συμφωνία που θα θέσει την βάση της υπόθεσης».

Συνάντηση στη Ρώμη 1975 : δεν φαίνεται να υπάρχει διαφοροποίηση στη στάση της Τουρκίας ούτε αποδοχή της δικαιοδοσίας του ΔΔΧ.

Ελλάδα στις διαπραγματεύσεις πριν την αποστολή της αίτησης στο δικαστήριο : μοιάζει να θεωρεί πως μπορεί να προσφύγει μονομερώς στο ΔΔΧ επί τη βάσει της ρήτρας δικαιοδοσίας αλλά όχι βάσει του communiqué.

Το δικαστήριο απορρίπτει την ελληνική προσφυγή λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας.

3. ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΕ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ (T-192/16, Order)

Αίτηση ακυρώσεως της συμφωνίας της 18^{ης} Μαρτίου 2016.

- 15 Οκτωβρίου 2015 : joint action plan (κοινό σχέδιο δράσης) – δράσεις για την στήριξη των Σύρων προσφύγων και τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης)
- 29 Νοεμβρίου 2015 : συνάντηση σε επίπεδο αρχηγών κρατών. Συμφωνία για ενεργοποίηση του joint action plan.
- 8 Μαρτίου 2016 : εκτέλεση κοινού σχεδίου δράσης. Όλοι οι νέοι παράνομοι μετανάστες θα επιστρέφουν στη Τουρκία και για κάθε ένα Σύρο πρόσφυγα που αυτή δέχεται, ένας άλλος θα γίνεται δεκτός από την Ένωση. Προσωρινό και εξαιρετικό μέτρο.
- 18 Μαρτίου 2016 : **ανακοινωθέν με τη μορφή δελτίου τύπου.**
Συμφωνία για βαθύτερη συνεργασία. Στην ουσία πρόκειται για μια ακριβή παράθεση των σημείων σύγκλισης και καταγραφή της τελικής συμφωνίας.

Πολίτης του Πακιστάν ασκεί αίτηση ακυρώσεως κατά της επίμαχης συμφωνίας για να μην προωθηθεί στην Τουρκία. Ισχυρίζεται πως δεν είναι αληθές ότι δεν υπάρχει συμφωνία με την Τουρκία και πως οι συζητήσεις απέληξαν σε μια «πολιτική διευθέτηση» (θέση υποστηριζόμενη από το Συμβούλιο).

Το δικαστήριο κρίνοντας επί του ζητήματος της δικαιοδοσίας δηλώνει ότι το κοινό ανακοινωθέν του Μαρτίου 2016 υιοθετήθηκε σ' ένα πλαίσιο διακριτό από εκείνο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και αποδίδεται στα κράτη μέλη και την Τουρκία. Άρα, δεν μπορεί να θεωρηθεί μέτρο του συμβουλίου και να ελεγχθεί.

Το δικαστήριο κρίνει εαυτόν αναρμόδιο για την παρούσα υπόθεση καθώς δεν μπορεί να αποφανθεί περί της νομιμότητας μιας διεθνούς συμφωνίας που συνάπτουν τα κράτη - μέλη (άρθρο 263 ΣΛΕΕ).

Άρα, προκύπτουν 2 επίπεδα προβληματισμού :

1.Πού αποδίδεται η συνθήκη;		
Τουρκία + κράτη-μέλη (αναρμοδιότητα)	Ή	Τουρκία – ΕΕ

2.Φύση της συμφωνίας- δεσμευτικότητα.		
Διεθνής Συμφωνία (προσφεύγων)	Ή	Πολιτική Διευθέτηση (Συμβούλιο)

4. Συμφωνίες συνδέσεως ΕΚ – ΙΣΡΑΗΛ και ΕΚ-ΓΑΖΑΣ (C-368/08 **παράγραφοι 40-59**)

5. ΣΛΟΒΑΚΙΑ vs ΟΥΓΓΑΡΙΑ C-364/10 (**παράγραφοι 14-25**)

6. C-366/10 (επί των προδικαστικών, **παράγραφοι 46-56**)

B. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.

7. ΣτΕ 668/2012 (**παράγραφοι 27-33**)

ΣτΕ : το μνημόνιο δεν αποτελεί διεθνή συνθήκη κι επομένως για την ψήφιση του κυρωτικού νόμου δεν απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία βουλευτών. Με το μνημόνιο δεν παραχωρούνται αρμοδιότητες ώστε να περιορίζεται η εθνική κυριαρχία.

Τίθεται το ερώτημα αν το ΜοΥ μεταξύ Ελλάδος-ΔΝΤ-Κρατών μελών είναι διεθνής συμφωνία με την οποία παραχωρούνται κυριαρχικές αρμοδιότητες και επομένως τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 .

Το δικαστήριο :

- Interna corporis> Όχι ανέλεγκτη η πλειοψηφία αφού αποτελεί «όρο εφαρμογής συνταγματικής διατάξεως που ελέγχεται δικαστικώς».
- Το μνημόνιο είναι κυβερνητικό πρόγραμμα. Δεν αναγνωρίζει αρμοδιότητες σε όργανα διεθνών οργανισμών , απαιτούνται νόμοι για την υλοποίηση των διατάξεων του...
- Δεν αναλαμβάνονται αμοιβαίες δεσμεύσεις, δεν υπάρχουν μέσα καταναγκασμού, μέτρα περιλαμβάνονται μόνο στη δανειακή σύμβαση και άρα δεν υπάρχει συνθήκη... (! / αντίθετος ο δικαστής κ. Ρίζος)

Παρατηρείται, ωστόσο , ιδιαίτερα σημαντική διαφοροποίηση απόψεων :

Συγκλίνουσα γνώμη : ναι σύμβαση / όχι 28 παρ.2

Αποκλίνουσες γνώμες : Ρίζος > ναι σύμβαση / ναι 28 παρ 2

Άλλη μειοψηφία> ναι σύμβαση / 28 παρ 3

Το ΣτΕ δεν αποκλείει ένα MoU να είναι διεθνής συνθήκη αλλά δεν το δέχεται στη προκειμένη περίπτωση.

8. ΣτΕ 1284/2012 (παράγραφοι 20-22).

9. Maritime delimitation in the Indian Ocean (Somalia vs Kenya), ICJ, παράγραφοι 40-50.

Κράτη της δυτικής Αφρικής που συνορεύουν. Έχουν υπογράψει την διεθνή σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας. Σύμφωνα με την τελευταία, κράτος που επιθυμεί να δηλώσει υφαλοκρηπίδα πέρα από το όριο των 200 ναυτικών μιλίων πρέπει να το κάνει γνωστό στην συσταθείσα από τη συνθήκη επιτροπή (Commission on the limits of the continental Shelf). Για αμφισβητούμενες ,όμως, περιοχές όμορων κρατών απαιτείται προηγούμενη συμφωνία των εμπλεκόμενων μερών.

- 7 Απριλίου 2009: MoU « no objection in respect of submissions ».
- 14 Απριλίου 2009: Η Σομαλία κηρύσσει υφαλοκρηπίδα πέρα των 200 ν.μ
- 6 Μαΐου 2009: Η Κένυα καταθέτει κι αυτή αίτηση για κήρυξη υφαλοκρηπίδας.

Η Σομαλία επαναβεβαιώνει τη συναίνεση της τον Αύγουστο του 2009 ,αλλά την αποσύρει εν συνεχεία λόγω μη κύρωσης της συμφωνίας από το εθνικό της κοινοβούλιο, ζητώντας παράλληλα να θεωρηθεί το MoU ανίσχυρο.

Η Σομαλία ζητά οριοθέτηση από το ΔΔΧ όλων των θαλασσίων ζωνών. Η υπόθεση φθάνει ενώπιον του δικαστηρίου.

Επιχειρήματα Κένυας:

α. Το MoU είναι διεθνής σύμβαση, καταχωρισμένη κατά το άρθρο 102 στη γραμματεία του ΟΗΕ.

β. Ο Υπουργός της Σομαλίας είχε λάβει πληρεξουσιότητα από τον Πρωθυπουργό (ρητή αναφορά και στο κείμενο της συμφωνίας).

γ. Δεν προκύπτει από πουθενά ανάγκη επικύρωσης, η συμφωνία έχει άμεση ισχύ (κατόπιν ρητής μάλιστα αναφοράς στην τελευταία παράγραφο του κειμένου).

δ. Ασυμβατότητα προς το εσωτερικό δίκαιο δεν επηρεάζει το κύρος του MoU υπό το διεθνές δίκαιο (άρθρο 46 Βιέννης).

Το Δικαστήριο δέχεται τα επιχειρήματα της Κένυας και κρίνει πως το MoU είναι διεθνής συμφωνία νομικά δεσμευτική, η οποία τίθεται σε ισχύ με την υπογραφή της και δεσμεύει τα μέρη υπό το διεθνές δίκαιο.

Γ. Επιφυλάξεις στις διεθνείς συνθήκες.

10. Reservations to the convention of genocide, advisory opinion, ICJ, reports 1951 (σελίδες 10- 18 αγγλικής έκδοσης).

Η Γενική Συνέλευση ζητά τη γνώμη του Δικαστηρίου ως προς τα εξής :

- Μπορεί το κράτος που θέτει την επιφύλαξη να θεωρηθεί μέρος της σύμβασης αν αυτή δεν γίνει δεκτή από ένα ή περισσότερα συμβαλλόμενα μέρη ;
- Αν ναι, ποιο είναι το αποτέλεσμα στις σχέσεις μεταξύ των κρατών ;
- Τι γίνεται σε περίπτωση διατύπωσης επιφύλαξης κατά την υπογραφή - συμφωνία για το κείμενο, αλλά πριν την δέσμευση;

Προδικαστικά

Επιχειρήματα υπέρ της αναρμοδιότητας του Δικαστηρίου για διατύπωση γνώμης (όπως προβλήθηκαν από τα εμπλεκόμενα κράτη).

α. Το ΔΔΧ δεν είναι αρμόδιο να διατυπώσει γνώμη. Τα ζητήματα που τίθενται συνιστούν μια διεθνή διαφορά και για να μην επιδικάσει αυτή την διαφορά το Δικαστήριο δεν πρέπει να δώσει γνώμη.

β. Μόνο τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να ερμηνεύουν αυθεντικά τη συνθήκη ή να ζητούν την ερμηνεία της από το Δικαστήριο.

Δικαστήριο : Η προβλεπόμενη από τη συνθήκη διαδικασία επίλυσης διαφορών ενώπιον του ΔΔΧ δεν αναιρεί τη γενική γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου κατά το άρθρο 96 του χάρτη. Η ΓΣ έχει συμφέρον να γνωρίζει τα αποτελέσματα, τις νομικές συνέπειες των επιφυλάξεων σε συνθήκη για την οποία πρωτοστάτησε και της οποίας είναι θεματοφύλακας. Δεν θίγεται εξάλλου το δικαίωμα των κρατών για αυθεντική ερμηνεία. Η ύπαρξη συγκεκριμένης διαδικασίας για την επίλυση των διαφορών δεν αναιρεί το άρθρο 96 του χάρτη.

Ουσία

Οι τρεις ερωτήσεις έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Είναι διατυπωμένες in abstracto.

Επιφύλαξη δεν είναι ισχυρή έναντι κράτους χωρίς τη συναίνεση του. “integrity of the treaty” αναφορικά με το σκοπό και το *raison d’ être* της συνθήκης (object and purpose).

Λήψη υπόψη του πλαισίου σύναψης της συνθήκης. Επιθυμία για ευρεία συμμετοχή κρατών κι επομένως ανάγκη για ευελιξία (σιωπηρή αποδοχή, πρακτική κτλ).

Το κείμενο δεν αναφέρεται στις επιφυλάξεις (επιτρέποντας ή απαγορεύοντας αυτές). Αυτό βέβαια δεν σημαίνει κατ’ ανάγκη πως δεν μπορεί να γίνουν. Ενδεχομένως δηλώνει παρότρυνση προς τα κράτη να κινηθούν προς αυτή τη κατεύθυνση.

Η θέση ενός κράτους εκτός του συμβατικού κύκλου εξαιτίας μιας επιφύλαξης θα έπληττε τον στόχο για ευρεία διεθνώς ισχύ της. Από την άλλη πλευρά όμως, ο σκοπός και το αντικείμενο της συνθήκης αποτελούν όρια στη διατύπωση επιφυλάξεων.

Το Δικαστήριο αντιπαραθέτει τις απόψεις των υπερμάχων της αρχής της ενότητας αφενός και του καθεστώτος των μεταβλητών δεσμεύσεων αφετέρου. Πάντως καταλήγει πως δεν μπορεί να δοθεί μια γενική απάντηση και πως κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται *in concreto* (σημείωση : βρισκόμαστε εν έτει 1951, πριν τη σύναψη της Διεθνούς σύμβασης της Βιέννης). Βλέπε και σελίδα 18 της απόφασης.

11. Loizidou vs. Turkey, Preliminary Objections, ECHR (1995) Series A, No. 310 (B. Validity of territorial restrictions, page 19).

Η Τουρκία διατυπώνει ερμηνευτική δήλωση (“declaration”) κάτω από το άρθρο 25 της ΕΣΔΑ , περιορίζοντας την εφαρμογή της Συνθήκης εντός της τουρκικής επικράτειας και σύμφωνα με το τουρκικό Σύνταγμα. Η δήλωση αυτή είχε διάρκεια τριών ετών κι ανανεώθηκε το 1990 (2 ανανεώσεις- η τελευταία το 1993).

Επιστολή Ελλάδας στο Συμβούλιο της Ευρώπης : το άρθρο 46 της σύμβασης δεν επιτρέπει τη θέση περιορισμών ως προς τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου (εκτός από τον όρο της αμοιβαιότητας + για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα).

Ερμηνεία άρθρου 1 : η Τουρκία με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο ασκεί δικαιοδοσία στα κατεχόμενα και επομένως είναι υποχρεωμένη να εξασφαλίσει τα δικαιώματα που προβλέπονται στη συνθήκη (effective control → jurisdiction → obligation to secure).

Ερμηνευτικές δηλώσεις στα άρθρα 25,46. Κρίση δικαστηρίου :

- Η συνθήκη δέον να ερμηνεύεται υπό το φως των σύγχρονων με την εφαρμογή της συνθηκών.
- Ο σκοπός και το αντικείμενο της συνθήκης απαιτούν ευρεία εφαρμογή των διατάξεων της.

Τα άρθρα 25 και 46 ,τα οποία αφορούν αντίστοιχα την αρμοδιότητα της επιτροπής να δέχεται αιτήσεις και τη δικαιοδοσία του δικαστηρίου, προβλέπουν την δυνατότητα θέσης επιφυλάξεων μόνο για ορισμένο χρονικό διάστημα και λόγω εφαρμογής του όρου αμοιβαιότητας. Περιορισμοί *ratione loci* ή *materiae* δεν γίνονται δεκτοί. Το άρθρο 63 παρ. 4 (προέβλεπε πως το Κράτος μπορούσε να δηλώσει αποδοχή για τα εδάφη για τα οποία ήταν «υπεύθυνο») δεν μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά.

12. Ερμηνευτική δήλωση Ελλάδας για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (ΔΣΔΘ).

Άρθρο 310 : επιτρέπει στα Κράτη να διατυπώνουν ερμηνευτικές δηλώσεις χωρίς να θίγεται το νομικό αποτέλεσμα (legal effect) των διατάξεων.

Το άρθρο 298 περιέχει εξαιρέσεις για ορισμένες κατηγορίες διαφορών (θαλάσσιες οριοθετήσεις, στρατιωτικές δράσεις, διαφορές για τις οποίες έχει αναλάβει δράση το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ).

Η Ελλάδα διατύπωσε ερμηνευτική δήλωση κατά την υπογραφή της συνθήκης, την οποία επιβεβαίωσε κατά την επικύρωση, για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται την εφαρμογή των άρθρων για τα διεθνή στενά.

Η Τουρκία αντέδρασε και απηύθυνε επιστολή στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ. Ισχυρίστηκε πως η Ελλάδα, αφού δεν κατάφερε να εξασφαλίσει την εφαρμογή του καθεστώτος των αρχιπελαγικών κρατών για κράτη, τα οποία διαθέτουν όχι μόνο νησιά, αλλά και ηπειρωτικά εδάφη (continental states), προσπαθεί μονομερώς ν' αποκλείσει ορισμένα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας από την αβλαβή διέλευση.

Απάντηση Ελλάδας : Η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση και επομένως η επιστολή της δεν μπορεί να έχει κανένα νομικό αποτέλεσμα. Η Ελλάδα απλώς ερμηνεύει ορισμένες διατάξεις της συνθήκης και δεν έχει πρόθεση να μεταβάλει μονομερώς το περιεχόμενο της συμβατικής δέσμευσης. Η Ελληνική Δημοκρατία θεωρεί πως η Τουρκία δέχεται με την επιστολή της την ισχύ των διατάξεων της ΔΣΔΘ ως διεθνές εθνικό δίκαιο.

13. Belilos vs. Switzerland, ECHR, (1988) Series A, No.132 (A. The Government's preliminary objections / παράγραφοι 38 – 60, ιδιαίτερα 49-52).

Facta → Ελβετίδα υπήκοος. Απαγόρευση διαδηλώσης από την αστυνομία. Κατηγορείται πως συμμετείχε παράνομα και της επιβάλλεται πρόστιμο 200 ελβετικά φράγκα. Ασκήει ατελέσφορα ένδικα μέσα πρώτα στο δικαστήριο του Καντονιού, κι ύστερα στο ομοσπονδιακό.

Η Ελβετία έχει επικυρώσει την ΕΣΔΑ με ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 6 παρ. 1 περί δίκαιης δίκης.

Η Belilos ισχυρίζεται ότι είναι θύμα παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και ζητά ακύρωση του προστίμου και λήψη μέτρων εκ μέρους της Ελβετίας, ώστε να μην έχουν την εξουσία αστυνομικά όργανα να προβαίνουν σε τελικές διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών (δεν είχε εκτιμηθεί η κατάθεση του πρώην συζύγου της από δικαστικά όργανα γιατί δεν είχαν την εξουσία να εξετάσουν πραγματικά περιστατικά).

Η Ελβετία αντιτείνει πως η προσφυγή της Belilos είναι ασύμβατη με τις διεθνείς υποχρεώσεις που ανέλαβε η χώρα με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ, βασιζόμενη στην ερμηνευτική δήλωση που έγινε κατά την επικύρωση.

Για την Belilos η διάκριση ερμηνευτικής δήλωσης – επιφύλαξης στην παρούσα συνθήκη είναι ξεκάθαρη (2+2, εκ των οποίων κάποιες αποσύρθηκαν).

Ερμηνευτική Δήλωση → ΔΕΝ παράγει έννομο αποτέλεσμα (τουλάχιστον άμεσα).

Αντιθέτως, η Ελβετία λέει πως πρόκειται για επιφύλαξη, προβάλλοντας :

- Άρθρο 64 Βιέννης : αδιαφορία για το όνομα που δίδεται σε μια επιφύλαξη
- Διατύπωση της δήλωσης : παραπέμπει σαφώς σε περιοριστική ρύθμιση.
- Λόγος διατύπωσης : να αποτραπούν δίκες, που ενώ εντάσσονται σε ποινική ή αστική δικαιοδοσία, έλαβαν χώρα ενώπιον διοικητικών αρχών με τέτοιο τρόπο, ώστε το δικαστήριο, στο οποίο ασκήθηκε ένδικο μέσο, δεν εξέτασε πραγματικά περιστατικά.

- Ακολούθηθηκε η ίδια διαδικασία για την υιοθέτηση ερμηνευτικών δηλώσεων και επιφυλάξεων. Το επιχείρημα, βέβαια, δεν πείθει το δικαστήριο, το οποίο κάνει λόγο για «normal practice».
- Η γραμματεία του Συμβουλίου, αλλά και τα κράτη-μέλη δεν ζήτησαν διευκρινίσεις από την Ελβετία και επομένως συμφώνησαν στην διατύπωση επιφυλάξεων. Το δικαστήριο δεν συμφωνεί και θεωρεί πως η σιωπή εκ μέρους του θεματοφύλακα και των κρατών δεν στερεί από το ίδιο, ως αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο, το δικαίωμα να κάνει τη δική του εκτίμηση.

Παράγραφος 49 : Το δικαστήριο κρίνει πως η διάκριση μεταξύ ερμηνευτικών δηλώσεων και επιφυλάξεων είναι πράγματι δύσκολη, ιδίως όταν γίνονται και οι δυο με ενιαίο «όργανο επικύρωσης». Πέρα από το όνομα, σημασία πρέπει κυρίως να δοθεί στον χαρακτήρα της δήλωσης. Σε κάθε περίπτωση, η κρινόμενη δήλωση, αν θεωρηθεί επιφύλαξη, πρέπει να πληροί τους όρους του άρθρου 64 για να ισχύει. Το άρθρο 64, όπως ίσχυε τότε, απαγόρευε τη γενική διατύπωση επιφυλάξεων και έθετε ως όρο για την εγκυρότητα τους, πέρα από την ειδική διατύπωση, την αναφορά των σχετικών εθνικών νόμων, στους οποίους η επιφύλαξη έβρισκε έκφραση (πράγμα το οποίο δεν έκανε η Ελβετία).

Ιδιαίτερα σημαντικές – κατά την κρίση του γράφοντος- **οι παράγραφοι 52 και 55 έως 60 της απόφασης.**

Δ. Ερμηνεία διεθνών συνθηκών.

14. 70/2013 ΝΣΚ (μισθοί ΝΑΤΟ). Το δικαστήριο ερμηνεύει τις διεθνείς συμβάσεις από μετάφραση και όχι με βάση το αυθεντικό κείμενο – άρθρο 33 Βιέννης...).

15. 9360/2000 ΔΠρΑΘ (σύμβαση μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ για αποφυγή διπλής φορολόγησης στις επιχειρήσεις, διαδοχικές συμβάσεις, άρθρα 30, 31, 59 Βιέννης. Οι ΗΠΑ δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση για το Δίκαιο των Συνθηκών, άρα δεσμεύονται μόνο από τους κανόνες με εθιμική ισχύ).

16. C-368/08 (Υπόθεση Ισραήλ, βλέπε και αριθμό 4).

17. Παραδείγματα Ερμηνείας :

17 Α) Υπόθεση Αμπατιέλου.

Δ.Σ. 1886 → Ρήτρα μάλλον ευνοούμενου κράτους για όλα τα σχετικά ζητήματα με «commerce and navigation».

Η απονομή της δικαιοσύνης δεν φαίνεται, με μια πρώτη ματιά, να συνδέεται με τους ως άνω όρους. Αν συνδεθεί, όμως, με την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των εμπόρων, αποτελεί ζήτημα υπαγόμενο στο εύρος εφαρμογής της ρήτρας (ερμηνεία υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της).

17 Β) Υπόθεση μειονοτικών σχολείων στην Αλβανία.

Η υπογραφή και σύναψη μιας διεθνούς συνθήκης για την προστασία των μειονοτήτων έχει ως σκοπό να διασφαλίσει την ειρηνική συνύπαρξη μειονοτήτων και γηγενούς πληθυσμού. Για να επιτευχθεί αυτό το εγχείρημα, θεσπίζονται δυο ειδών διατάξεις :

- Οι πρώτες αναφέρονται στην ισότητα μεταξύ μειονότητας και γηγενών (ισότητα δικαίου).
- Οι δεύτερες στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας της μειονότητας.

«Same treatment and security in law and in fact» → equality in law (απαγόρευση διακρίσεων).
 ⊃ equality in fact (ανόμοια αντιμετώπιση, όπου αρμόζει, για την διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας).

17 Γ) Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου (ΔΔΧ 1978).

Η Ελλάδα είχε διατυπώσει επιφύλαξη στην πράξη γενικής διαιτησίας του 1928 ως προς τη δικαιοδοσία του ΔΔΔΔ σχετικά με διαφορές που αφορούν “the territorial status of Greece”. Η Ελλάδα ισχυρίζεται πως πρέπει να δοθεί βάση στη πρόθεση της την στιγμή της διατύπωσης της επιφύλαξης και να γίνει δεκτή μια στενή ερμηνεία αυτής, λόγω και των ιστορικών δεδομένων. Επίσης, προβάλλει ως επιχείρημα ότι η έννοια της υφαλοκρηπίδας δημιουργήθηκε σε ύστερο χρόνο από τη σύναψη της εν λόγω διεθνούς συνθήκης, κι άρα δεν μπορεί να υπάγεται στην επιφύλαξη περί τη δικαιοδοσία.

Το ΔΔΧ κρίνει πως ο όρος “territorial status” χρησιμοποιήθηκε από την Ελλάδα σαν γενικός όρος του διεθνούς δικαίου και κατά αναγκασία συνέπεια προκύπτει πως το νόημα του ακολουθεί την εξέλιξη του διεθνούς δικαίου και τις ισχύουσες σε κάθε εποχή περιστάσεις.

Θεωρεί, λοιπόν, πως δεσμεύεται από την επιφύλαξη και πως έχει δεν έχει δικαιοδοσία για την παρούσα διαφορά.

Ε. Αναθεώρηση και τροποποίηση διεθνών συνθηκών.

18. 1780/2006 ΑΠ – 7780/2007 ΕφΑΘ – 191/2010 ΜπρΑΘ.

Συνθήκη Βαρσοβίας για αερομεταφορές. Πρωτόκολλο Χάγης. Πρωτόκολλα Μόντρεαλ.
Διαδοχικές συνθήκες και καθεστώς μεταβλητών δεσμεύσεων.

Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ 2, η ευθύνη για την μεταφορά εμπορευμάτων μπορεί να είναι και απεριόριστη, ενώ με το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ 4 είναι πάντοτε περιορισμένη. Ανάλογα, λοιπόν, με το τί έχει επικυρώσει κάθε χώρα υπολογίζεται και η ευθύνη του αερομεταφορέα. Ως κριτήριο τίθεται αποκλειστικά το εδαφικό (αεροδρόμιο αναχώρησης και άφιξης) και όχι η εθνικότητα της αεροπορικής εταιρίας κτλ.

Για παράδειγμα, στην ΑΠ 1780/2006 η αερομεταφορά έγινε από την Ελλάδα προς την Γαλλία. Η Γαλλία έχει επικυρώσει – κι επομένως δεσμεύεται από- τη Σύμβαση της Βαρσοβίας, το πρωτόκολλο της Χάγης και το Μόντρεαλ 2. Η Ελλάδα έχει επικυρώσει όλα τα Πρωτοκόλλα. Ισχύουν, όμως, δίκαιο στις μεταξύ τους σχέσεις αποτελεί η συνθήκη της

Βαρσοβίας, όπως αυτή ισχύει ύστερα από τα πρωτόκολλα της Χάγης και του Μόντρεαλ 2 (απόρροια της αρχής της κυρίαρχης ισότητας-κράτος δεσμεύεται μόνο εφόσον εκφράσει τη συναίνεση του), και επομένως η ευθύνη μπορεί να είναι και απεριόριστη.

19. ΣτΕ 466/2003

Συνθήκη των Αθηνών 1913 : άρθρο 11 → εκλογή Μουφτή από τις μειονότητες με συμμετοχή του λαϊκού στοιχείου.

ΠΝΠ 1991 «Περί μουσουλμάνων θρησκευτικών λειτουργιών» → καταργεί τον Ν 2345/1920 , ο οποίος προέβλεπε συγκεκριμένη διαδικασία εκλογής.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται πως ναι μεν καταργήθηκε ο Ν2345/1920, αλλά το άρθρο 11 της συνθήκης των Αθηνών παραμένει σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος.

Δικαστήριο : Με την μεταγενέστερη Συνθήκη της Λοζάνης, τίθεται ως βάση η αρχή της ίσης μεταχείρισης και πλήρους εξομοίωσης με τον γηγενή πληθυσμό. Λαμβάνεται υπόψη πως οι χριστιανοί ορθόδοξοι δεν εκλέγουν άμεσα τον θρησκευτικό τους ηγέτη και ότι οι Μουφτείες λειτουργούν πολλές φορές ως δημόσιες υπηρεσίες (για ζητήματα κληρονομικού δικαίου κτλ.). Οι δημόσιοι υπάλληλοι της χώρας κατ' αρχήν διορίζονται – δεν εκλέγονται. Άρα, το άρθρο 11 της Συνθήκης των Αθηνών είναι ασύμβατο με το καθεστώς που ιδρύει η Συνθήκη της Λοζάνης.

Νεότερη Συνθήκη καταργεί ασύμβατες με αυτήν διατάξεις παλαιότερης (άρθρα 30 και 59 Βιέννης).

20. C-249/06 (Σουηδία) – C-205/06 (Αυστρία)

Επενδυτικές συμφωνίες. Εφαρμογή του άρθρου 307 (νυν 351). Ασυμβατότητα διεθνούς συμφωνίας με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Παράβαση εκ μέρους των κρατών. Υποχρέωση συνεργασίας και άρσης ασυμβίβαστων.

ΣΤ. Λήξη, Αναστολή, και καταγγελία διεθνών συνθηκών.

21. Gabcikovo – Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, I.C.J. Reports 1997, παρ.46-48, 89-115 (ιδιαίτερα 98 επόμενα).

Το Δικαστήριο κρίνει πως δεν χρειάζεται να εξετάσει αν μπορεί να εφαρμόσει τη Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, αφού οι διατάξεις αυτής αντανakλούν εθιμικό δίκαιο.

Γίνεται διάκριση μεταξύ δικαίου των συνθηκών και δικαίου διεθνούς ευθύνης. Το δίκαιο των συνθηκών ορίζει πότε μια συνθήκη είναι σε ισχύ, πότε έχει ανασταλεί ή καταγγελλθεί νόμιμα. Από την άλλη πλευρά, με το δίκαιο της διεθνούς ευθύνης διαπιστώνεται πότε ένα κράτος ευθύνεται λόγω της παράνομης (το παράνομο ή όχι κρίνεται βάσει του δικαίου των συνθηκών) καταγγελίας-αναστολής μιας συνθήκης.

Η επίκληση της κατάστασης ανάγκης από την Ουγγαρία για να δικαιολογήσει την αθέτηση των δεσμεύσεων της το 1989 δεν μπορεί να είναι συμβατή με τον ισχυρισμό που προέβλεπε μετέπειτα, ότι έδρασε σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της ή πως αυτές έπαψαν να

είναι δεσμευτικές γι' αυτήν. Παραδέχτηκε με τον τρόπο αυτό πως ελλείψει αυτής της προϋπόθεσης (κατάσταση ανάγκης), η συμπεριφορά της θα ήταν παράνομη.

Σλοβακία : πρόταση Variant C και συνέχιση διαπραγματεύσεων.

Ουγγαρία : η πρόταση Variant C αποτελεί παραβίαση της συνθήκης του 1977 κι επομένως θεμελιώνεται δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης. Η Variant C έχει τις ίδιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις με το αρχικό σχέδιο, η υλοποίηση του οποίου θίγει την εδαφική ακεραιότητα της Ουγγαρίας (βλέπε έννοια κυριαρχίας).

Επιχειρήματα Ουγγαρίας για την εγκυρότητα της καταγγελίας

- Κατάσταση ανάγκης, η οποία δικαιολογεί την καταγγελία (για περιβαλλοντικούς λόγους).
- Άρθρο 61 Βιέννης (αδυναμία εκπλήρωσης). Λείπει το *raison d'être* της Συνθήκης, καθίσταται αδύνατη η εκπλήρωση του αρχικού της στόχου (μια κοινή επένδυση με σεβασμό στη προστασία του περιβάλλοντος).
- Θεμελιώδης μεταβολή των Συνθηκών. Πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 62 (ουσιώδης βάση της συναίνεσης = *socialist integration*, ενώ πλέον ισχύει καθεστώς ελεύθερης οικονομίας της αγοράς / *market economy*).
- Άρθρο 60 Βιέννης. Με την θέση σε ισχύ του Variant C, η Ουγγαρία παρέβη τις υποχρεώσεις της από τη σύμβαση.
- Στοιχεία περιβαλλοντικού δικαίου απέκτησαν, μέσω της εξέλιξης του διεθνούς δικαίου, ισχύ *erga omnes* → αναγωγή σε *ius cogens*.

- Η αρχική σύμβαση δεν περιέχει ειδικές διατάξεις για την λήξη της. Αντίθετα, καθιερώνει ένα δυναμικό καθεστώς κοινής επενδυτικής δραστηριότητας, για τη λήξη του οποίου εφαρμόζονται οι γενικοί κανόνες της Βιέννης ως εθνικό δίκαιο.

Δικαστήριο

- Η κατάσταση ανάγκης δεν αποτελεί λόγο λήξης της συνθήκης. Μπορεί να γίνει επίκληση αυτής για απαλλαγή από διεθνή ευθύνη ή για προσωρινή αναστολή της συνθήκης, αλλά όχι για λήξη αυτής.
- Σχετικά με την αδυναμία εκπλήρωσης, το Δικαστήριο επισημαίνει πως αυτή αναφέρεται σε «διαρκή εξαφάνιση ή καταστροφή αντικειμένου απαραίτητου για την εκπλήρωση. Δεν έγινε δεκτή ως αδυναμία η οικονομική δυσχέρεια. Ακόμα κι αν ένα νομικό καθεστώς εκληφθεί ως «αντικείμενο» κατά τη έννοια του άρθρου 61, εν προκειμένω αυτό δεν έπαψε να ισχύει (δυνατότητα για επαναδιαπραγμάτευση όρων...) κι ακόμα αν έπαψε, αυτό οφείλεται στην στάση της Ουγγαρίας → άρα, εφαρμόζεται το άρθρο 61 παρ. 2.
- Απορρίπτεται και ο ισχυρισμός για απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών (αυστηρές προϋποθέσεις διάταξης και αρνητική διατύπωση).
- Το Variant C δεν αποτελεί παραβίαση του αρχικού σχεδίου του 1977.
- Υπάρχει δυνατότητα προσαρμογής στις νέες απαιτήσεις του περιβαλλοντικού δικαίου, ευελιξία από τις διατάξεις της συνθήκης.

22. C-192 /96. Εμπορική συμφωνία με Γιουγκοσλαβία. **ΔΕΚΤΟΣ Ο ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ REBUS SIC STANDBUS** για την λήξη της διμερούς σύμβασης και την εγκυρότητα του προσβαλλόμενου κανονισμού της ΕΕ.

23. Application of the interim accord of 13 September 1995 (FYROM vs. Greece), Judgment of 5 December 2011, I.C.J. Reports 2011, παρ.113-165.

ΠΓΔΜ : η Ελλάδα αθέτησε τα προβλεπόμενα στην ενδιάμεση συμφωνία του 1995 (παρεμπόδιση ένταξης της χώρας στο NATO κατά τη σύνοδο του Βουκουρεστίου). Οι πρώτοι ισχυρισμοί της Ελλάδας, οι οποίοι δεν έγιναν δεκτοί από το δικαστήριο, σχετιζόνταν με την εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 11 παρ.2 της συμφωνίας.

Αντεπιχειρήματα Ελλάδας

- «*Exceptio non adimpleti contractus*» . Αποτελεί, κατά την ελληνική πλευρά, γενική αρχή του διεθνούς δικαίου και επιτρέπει την μονομερή αναστολή ή κατάργηση των αναληφθεισών υποχρεώσεων της πλευράς που υφίσταται πρώτη μια παραβίαση της συνθήκης. Αντίθετη η ΠΓΔΜ : δεν πρόκειται για γενική αρχή. Το άρθρο 60 της Βιέννης προβλέπει ειδική διαδικασία. Απαιτείται συνάφεια παραβιάσεων και πεδίου εφαρμογής του 60 παρ.1 (προβληματισμός - ???) .
- Countermeasure – αντίμετρο.
- Κακή πίστη στις διαπραγματεύσεις → (Δικαστήριο :) δεν στοιχειοθετείται με βάση τη νομολογία του ΔΔΧ και τα υπάρχοντα πραγματικά περιστατικά.

Ιδιαίτερα σημαντικό το τμήμα «conclusions» (παρ.161 κ.ε.).

Το δικαστήριο επιρρίπτει το βάρος της απόδειξης στην Ελλάδα. Εν τέλει δέχθηκε πως υπάρχει παραβίαση μόνο για τη χρήση του ηλίου της Βεργίνας ως σύμβολο (άρθρο 7 παρ.2) το 2004. Ωστόσο, σύμφωνα με το δικαστήριο, η Ελλάδα απέτυχε να αποδείξει πως η αντίδραση για την είσοδο της ΠΓΔΜ στο NATO το 2008 έγινε σε απάντηση της παράνομης χρήσης του ηλίου της Βεργίνας . Για τον λόγο αυτό, το δικαστήριο δεν προχώρησε σε κρίση για το αν η ένσταση μη εκπλήρωσης της παροχής αποτελεί δόγμα του διεθνούς δικαίου.

24. Paris Agreement. Trump' s withdrawal.

Βλέπε το σχετικό άρθρο του Duncan Hollis στο e-class.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!